
279. Jonas Gahr Støre (Hovedinnlegg)

Det er et stort ansvar å ta over formannskapet i Nordisk ministerråd, det er aktiviteter på mange nivåer. Norge ser fram til å ta det ansvaret på fullt alvor, og vi gleder oss til å lede arbeidet med gode kolleger.

Utgangspunktet er jo å ta videre den unike verdien som historien gir oss, den kan vi bruke tid på, men nå handler det om hvilken framtid vi skal velge i året som kommer. De nordiske landene står overfor noen store utfordringer og muligheter. Jens Stoltenberg tegnet et sikkerhetspolitisk bilde.

I Nordisk råds arbeid ser vi utfordringer vi har for velferdsstaten, for demografi, for nye teknologier, for arbeidsplasser, og som representanten Alexander Grandt pekte på, demokratiet som blir utfordret på nye måter. Det har blitt det i land vi anerkjenner som etablerte demokratier - falske nyheter, utfordringene er mange. Og det er egentlig to terminer for vårt formannskap. Den ene er fra nå og ett år fram i tid. Sånn som jeg ser det, handler det på den ene siden om post covid, hvordan vi håndterer det vi har vært gjennom i koronapandemien. Det andre er bærekraftsmålene og 2030, forpliktelsene vi har om å nå de målene.

Vi har ambisjon i Norden, og det er laget en visjon 2030 om å bli verdensledene på grønn omstilling, konkurransekraft og sosial bærekraft. Det er de tre retningslinjene for det norske formannskapet. Men det jeg vil si innledningsvis, er at det med å lykkes med grønn omstilling, konkurransekraft og sosial bærekraft, bygger på at vi tar godt vare på den nordiske samfunnsmodellen, som ikke bare er en politisk verdi jeg tror mange politiske familier i denne sal deler, men det er egentlig en del av forutsetningene for at Norden kan nå målene om å bli integrert, om å lede, om å integrere og gi mennesker like muligheter.

Det første punktet på vår liste handler om arbeidet med å bygge et grønt Norden. Her har vi mye å lære av hverandre. Jeg besøker København, jeg besøker steder i Sverige, steder i Finland - vi har ikke fått gjort det så mye de siste to årene - og når vi utveksler erfaringer, ser vi at når det gjelder veien mot dette grønne skiftet, er Norden ledende på ulikt vis i de ulike landene. De leverer teknologi og konkrete løsninger. Offentlige myndigheter i anbud kan sette krav til hvordan miljøløsninger skal være, og vi kan ha lovgivning og skattesystemer som skyver det grønne skiftet. Her kan vi lære mye av hverandre i året som kommer, og vi ønsker å bidra til det. Vi ønsker å se sammenhengen mellom klima og natur, vi har et arbeid med å ta vare på klima og kutte utslipp, men også ta vare på naturmangfold og det biologiske mangfold.

Her er det store muligheter i Norden, men det er også utfordringer knyttet til det vi alle deler, nemlig adgang til havet. Havet er truet. Havet kan ødelegge vårt arbeid, ødelegge for menneskene i å løse klimautfordringen, men det kan også løse klimautfordringen. 20 pst. av svaret er knyttet til havet, og havet kan samtidig gi mat, arbeid og store muligheter.

Innen skipsfart er Norden unikt plassert med tanke på å utvikle grønt drivstoff. Jeg er personlig knyttet til det nordiske opptatt av at vi løfter et havområde jeg mener har fått for lite oppmerksomhet, det som ligger i midten, blant oss alle, nemlig Skagerrak, som også er rammet av en god del av de miljø- og klimautfordringene som er. Det er mye å ta tak i på dette området.

Innenfor det nordiske energisamarbeidet må vi ha selvtillit til å se på oss selv som pionerer. Det er faktisk slik at det nordiske kraftmarkedet for 30 år siden setter eksempel for det Europa forsøker å få til nå. Det er nesten ikke kraftoverføringer mellom europeiske land på kontinentet, mens vi i Norden har en modell som har tjent oss godt. Den må vi ta godt vare på. Derfor mener vi at det å bygge et grønt Norden, også passer inn i den europeiske planen om kutt på 55 pst. «Fit for 55» trenger en nordisk dimensjon for å komme i mål.

Punkt to: Vi skal bygge et konkurransedyktig Norden. Da handler det om å

sikre den omstillingen som gjør at Norden alltid kan si at vi ikke frykter ny teknologi, vi frykter gammel teknologi. Vi tar i bruk ny teknologi i vårt samfunn fordi de som arbeider i vårt arbeidsliv, er trygge på at de ikke risikerer nød om omstillingen kommer, knyttet til tilbud om utdanning, sosial sikkerhet og å kunne bli med videre.

Den nordiske arbeidsmarkedsmodellen er det viktig at vi som Norden står opp for, og at vi snakker om det i forbindelse med europeisk lovgivning. Jeg håper dere som er EU-medlemmer, også markerer den tradisjonen dette nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet har for konkurransekraften, for det er en oppfatning i deler av Europa at der det er fagforeninger, rettigheter, sosiale avtaler, er man mindre omstillingsdyktig. Svaret er omvendt. Det er de samfunnene som er mest fleksible og kan ta med folk på de store endringene. Hvis klimaskiftet ikke oppfattes som rettferdig, stopper klimaskiftet, fordi folk kommer til å motsette seg det. Derfor er den sosiale rettferdigheten så viktig.

Derfor er vårt tredje punkt et sosialt bærekraftig Norden. Det handler om å sikre den økonomiske og sosiale tryggheten til folk. Vi kommer i årene som ligger foran oss, til å få flere som er avhengig av velferdsstaten. Vi trenger – etter vår mening – å ta vare på denne velferdsstaten; en europeisk oppfinnelse med nordisk inspirasjon. Den gir også en del av konkurransekraften. Vi trenger å inkludere flere. I mange av våre nordiske land opplever vi nå på den ene siden å ha mangel på arbeidskraft og på den andre siden mennesker som ikke kommer inn i arbeid. Det er en stor integreringsutfordring vi har sammen. Vi kommer til å få flere eldre som vil trenge velferdsstatens tjenester, og færre yngre som arbeider for å levere de tjenestene. Det krever nye og viktige løsninger.

Grunnlaget for alt dette må være at vi tar vare på nordisk kultur, nordiske språk og nordiske tradisjoner. Vi er en liten språkregion. Jeg kan nå snakke på norsk og de fleste kan forstå, men jeg vil jo si at over de siste årene er det blitt et større innslag av engelsk når vi møtes i Norden. Det har jeg respekt for, men vi må også ta vare på vår kulturelle krets og den delen av det kulturelle samarbeid. Det vil vi ta med oss også inn i vårt formannskap.

Til sist vil jeg si at de som var pionerer i det nordiske samarbeidet på 1950-tallet, la noen dimensjoner av det nordiske samarbeidet til side. En felles mynt og forsvarssamarbeid lot seg ikke gjøre i Norden. Det måtte europeisk samarbeid, indre marked, en europeisk union til for at den nordiske avtalen kom. Men det man valgte på 1950-tallet, var å gi folk rettigheter til å reise, arbeide og ha sosial trygghet på tvers av grensene. Vi kunne reise passfritt i Norden på slutten av 1950-tallet. Det tok det 40 år før man kunne i Europa. Jeg er opptatt av å si at Norden her har valgt en moderne vei. Vi var tidlig ute. Også i møte med noen av de utfordringene vi står overfor når vi sier sterkere og grønnere sammen, kan Norden være pioner, og det vil motivere oss i vårt formannskap dette året. Tusen takk.